



Found in Translation met Laurent Demoulin

Begeleiding: Katelijne De Vuyst, mei 2017

Vertaling Rita Martynowski

In een taal (fragment)

Niemand weet wat Robinson, die helemaal niet praat, al dan niet begrijpt van de taal van anderen. Op bepaalde korte zinnestukjes, gebruikt in duidelijk afgelijnde situaties, reageert hij met het gewenste gedrag: als ik zeg ‘Aan tafel’, gaat hij naar de keuken, en wanneer ik een paar keer het woord ‘Trampoline’ uitspreek, gaat hij naar mijn bureau, waar inderdaad, speciaal voor hem, een kleine trampoline staat. Op ‘Zeg eens dag’ reageert hij met een minuscule beweging door zijn onderarm op te tillen en zijn wijsvinger te plooiën, en op ‘Kusje’ door zijn wang te presenteren, evenwel zonder zijn lippen te tuiten. Als hij een voorwerp op de grond heeft gegooid, bijvoorbeeld zijn petje als we gaan wandelen, laat hij me, door het op te rapen, zien dat hij de betekenis kent van ‘Oprapen’. Wanneer hij een goede bui heeft, gehoorzaamt hij ook aan ‘Op het knopje drukken’,

Brontekst Laurent Demoulin

En la langue (extrait)

Nul ne sait ce que, du langage d’autrui, Robinson, qui ne parle pas du tout, comprend ou ne comprend pas. À certaines expressions courtes prononcées dans des circonstances précises, il répond par un comportement approprié : il se dirige vers la cuisine si je lui dis « On va manger » et, quand je répète « Trampoline », il se rend dans mon bureau, pièce qui contient bel et bien, à son intention, un petit trampoline. À « Dis au revoir », il réagit par un geste minimal, en levant l’avant-bras et en pliant l’index, et à « Donne un bisou » en tendant la joue sans pour autant bouger les lèvres. S’il vient de jeter un objet par terre, par exemple sa casquette lors de notre promenade, il me prouve, en le récupérant, qu’il connaît la signification de « Ramasse ! » Lorsqu’il est de bonne volonté, il obtempère aussi à « Appuie sur le bouton », « Éteins la lumière », « Assis » ou

Vertaling Sandra Verhulst

In de taal (fragment)

Niemand weet hoeveel Robinson, die zelf helemaal niet praat, al dan niet van andermans taal begrijpt. Op sommige korte zinnestukjes, uitgesproken in een specifieke context, reageert hij met het gepaste gedrag: hij loopt naar de keuken als ik ‘We gaan eten’ zeg, en als ik een paar keer ‘Trampoline’ roep, komt hij naar mijn studeerkamer, waar inderdaad speciaal voor hem een kleine trampoline staat. Op ‘Zeg maar dag’ reageert hij met een minimaal gebaar, door zijn onderarm op te heffen en zijn wijsvinger te plooiën, en op ‘Geef een kus’ door zijn wang aan te bieden, echter zonder zijn lippen te tuiten. Als hij iets op de grond gooit, bijvoorbeeld zijn pet tijdens het wandelen, dan bewijst hij, door het ding weer op te rapen, dat hij snapt wat ‘Oprapen!’ betekent. Is hij in een goede bui, dan geeft hij ook wel gevolg aan ‘Druk op de knop’, ‘Doe het licht uit’, ‘Ga zitten’ of ‘Doe de deur

‘Het licht uitdoen’, ‘Zitten’ of ‘Doe de deur dicht.’ En wanneer hij een snee brood heeft bemachtigd, er amper een hap in gedaan heeft en klagerig naar de ijskast wijst om een vanille-yoghurtje te eisen, luistert hij naar ‘Eerst je boterham!’, wat toch een zekere notie van voorwaardelijkheid onderstelt. Maar voor zover ik weet reikt zijn relatie tot taal niet verder dan dat.

Voor het overige stoot hij een groot aantal kreten uit, niet alleen uitdrukkingen met betekenis maar ook louter expressieve uitroepen — speels gebrabbel puur voor het plezier geluid voort te brengen, expressie van galmende lucht — expressie zonder expressie zeg maar. De eerste — brullen van pijn, huilen van verdriet, schreeuwen van vreugde, gillen van verrukking enz. — zijn niet specifiek en lijken op de geluiden die andere kinderen van zijn leeftijd voortbrengen (of beter, kinderen jonger dan hij). De andere zijn eigen aan hemzelf, uiterst persoonlijk, uniek, onmogelijk na te doen: ze vereisen een verbazingwekkende soepelheid van de stembanden die blijkbaar niet is weggelegd voor niet-autisten. Die expressieve kreten veranderen onmerkbaar maand na maand. Op het krijsen van een gekeeld biggetje, kwam het moeilijk te beschrijven klokken van een kalkoen (een soort van youyouyouyouyou dat het midden houdt tussen het Engelse voornaamwoord en de vocalise van Marokkaanse vrouwen tijdens een

« Ferme la porte. » Et, quand il s’est emparé d’une tranche de pain et qu’ayant à peine mordu celle-ci, il désigne le frigo, en geignant, pour demander un yaourt à la vanille, il comprend « D’abord ton pain ! », ce qui suppose tout de même une forme de conditionnel. Mais, à ma connaissance, son rapport au langage ne va guère au-delà.

Par ailleurs, il pousse un grand nombre de cris. Aux exclamations significatives s’opposent les éclats de voix purement expressifs – babil ludique obéissant au pur plaisir de faire du bruit, expression d’air sonore, expression sans expression en quelque sorte. Les premiers – hurlements de douleur, pleurs de tristesse, clameurs de joie, haro d’exaltation, etc. – ne sont pas spécifiques et ressemblent à ceux que produisent tous les enfants de son âge (ou plutôt les enfants plus petits). Les autres sont tout à fait personnels, idiosyncrasiques, uniques, impossibles à reproduire : ils demandent une plasticité des cordes vocales étonnante, apparemment inaccessible aux non-autistes. Ces cris expressifs changent de forme d’un mois à l’autre, insensiblement. Aux grouinements de goret qu’on égorge ont succédé un glouglou de dindon difficile à décrire (une sorte de youyouyouyouyou semblable à une variation sur un pronom anglais mêlée aux vocalises lancées par les Marocaines durant les cérémonies de mariages), puis des

dicht’. En als hij een snee brood heeft bemachtigd en al na één hap naar de koelkast wijst en om vanille-yoghurt begint te zeuren, begrijpt hij wat ‘Eerst je boterham!’ wil zeggen, wat toch een zekere notie van voorwaardelijkheid doet vermoeden. Maar bij mijn weten reikt zijn band met de taal nauwelijks verder dan dat.

Voorts slaakt hij allerlei kreetjes. Betekenisvolle uitroepen staan in contrast met louter expressieve klanken — een kinderlijk gebrabbel, puur voor het plezier van het lawaai maken, uitingen van verklankte lucht, uitingen die in wezen niets uitdrukken. Die van de eerste soort — pijnlijk gekrijs, ontroostbaar gesnik, blij geschater, opgewonden gekir enz. — zijn niet typisch en lijken op de geluiden die alle kinderen van zijn leeftijd (of toch vooral jongere kinderen) maken. De tweede zijn heel persoonlijk, alleen van hem, uniek, onmogelijk na te bootsen: ze vergen een verbluffende flexibiliteit van de stembanden, die kennelijk buiten het bereik ligt van niet-autisten. Die expressieve kreetjes veranderen maand na maand van vorm, onmerkbaar. Op het gegil van een gekeelde big volgde een moeilijk te beschrijven klokken van een kalkoen (een soort joejoejoejoejoe dat het midden houdt tussen een variant op een Engels voornaamwoord en de vocalises die Marokkaanse vrouwen op bruiloften uitbrengen), vervolgens het gekef van een vraatzuchtige vos, het

trouwceremonie), dan het janken van een gulzige vos, het ratelen van een telex van de jaren '70, het loeien van pakketbootsirenen van de jaren '30, het brullen van de tyrannosaurus rex tijdens het krijt, het grommen van een grizzlybeer die over de Rocky Mountains klautert, het fluiten van een goudfazant in de oudheid, het zachte zoemen van een eenzame bij, de gulle zang van de Vlaamse gaai. Zijn favoriete geluid op dit moment doet denken aan dat van een spook uit de tekenfilms van mijn kindertijd – toch kijkt hij nooit naar tekenfilms.

Aan een van zijn kreten hangt een speciaal verhaal vast: 'Omgohod!', uitgebracht met een Angelsaksisch aandoend accent op de laatste lettergreep – 'hod', het geheel gepsalmodieerd in één geut die me doet denken aan de gefluisterde triller van Blondie-zangeres Deborah Harry in de laatste maten van *Heart of Glass*, dé hit van 1978.

glapissements de renard glouton, des crépitements de télex des années 1970, des sirènes de paquebot des années 1930, des brames de *Tyrannosaurus rex* du Crétacé, des grondements de grizzly gravissant les montagnes Rocheuses, des courcaillets de phasianidé de l'Ancien Monde, des fredonnements délicats d'abeille abandonnée, des chants de gai des chênes généreux. Pour le moment, son bruit favori rappelle celui d'un fantôme dans les dessins animés de mon enfance – pourtant il ne regarde jamais de dessins animés.

L'un de ses cris a connu un sort particulier : « Omgohod », lancé avec un accent tonique, de type anglo-saxon, portant sur la dernière syllabe « hod », l'ensemble psalmodié en une émission unique qui me rappelle le trille que la chanteuse Deborah Harry de Blondie susurrail dans les dernières mesures de *Heart of Glass*, gros tube de 1978.

Extrait de *Robinson*, Gallimard, 2016

geratel van een telex uit de jaren 1970, de stoomfluit van een pakketboot uit de jaren 1930, het burlen van een tyrannosaurus rex uit het krijt, gegrom van een groep grizzly's die in de Rocky Mountains ronddolen, de roep van een fazantachtige uit de Oude Wereld, het zachte zoemen van een eenzame bij, het gulle gezang van de Vlaamse gaai. Momenteel lijkt zijn favoriete geluid op dat van een spook in een tekenfilm uit mijn jeugd – hij kijkt nochtans nooit tekenfilms.

Een van zijn kreetjes onderscheidde zich van de rest: 'Omgohod', met de klemtoon, net als in het Engels, op de laatste lettergreep, 'hod', wat hij in één adem uitspreekt op een manier die me herinnert aan de zachte trillers van Blondie-zangeres Deborah Harry, op de laatste tonen van *Heart of Glass*, een megahit uit 1978.